

Giannakopoulos proti Řecku, rozsudek ze dne 3. 12. 2024 - Příslušnost soudu ve věcech týkajících se práva péče o dítě a práva na styk s dítětem s mezinárodním prvkem

Stěžovatel: Giannakopoulos

Žalovaný stát: Řecko

Číslo stížnosti: 20503/20

Datum: 03.12.2024

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: nejlepší zájem dítěte, odebrání dítěte, odebrání dítěte z péče rodičů, péče o dítě, právo na respektování rodinného života, příslušnost/příslušný soud

Český právní řád: čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod
§ 468b zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
§ 478 an. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
§ 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
§ 866 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2025

Giannakopoulos proti Řecku

rozsudek ze dne 3. 12. 2024, č. 20503/20

Autorský komentář

Občanskoprávní přeshraniční únosy dětí jsou oblastí, kde Soud pravidelně monitoruje zásahy do práva na rodinný život. Jsou detailně pokryty dvěma základními právními předpisy – Haagskou úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 a specificky ve vztahu mezi členskými státy EU i nařízením Brusel II ter, jejichž vzájemná vazba může přinášet určitá úskalí. V předkládané věci se Soud zabýval právě únosem uvnitř Evropské unie, kdy původní obvyklý pobyt dětí před jejich tvrzeňým zadržením v Německu se nacházel v Řecku. Oproti obvyklému akcentu na správnou aplikaci výjimek z navrácení dítěte podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy se rozhodnutí zabývá klíčovým aspektem Haagské úmluvy, a sice zda došlo k porušení práva péče o

dítě, které svědčilo opuštěnému rodiči. Odlišností od jiných případů v dané věci je, že otec dovozoval porušení práva na rodinný život i ve faktické nemožnosti vykonávat stanovený styk s dětmi, neboť Haagská úmluva si všímá nejen práva péče o dítě, ale i práva na styk (čl. 5 Úmluvy). Soud připomíná závěr vyjádřený v rozsudku velkého senátu ze dne 6. 7. 2010, Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku č. 41615/07 (bod 102), že pojem práva na péči o dítě ve smyslu Haagské úmluvy má autonomní význam, protože se musí vztahovat na všechny smluvní státy této úmluvy a může být v jejich různých právních systémech definován odlišně. Soud dospívá k závěru, že v předkládané věci k takovému porušení nedošlo, protože opuštěnému otci takové právo nepříslušelo. Děti byly rozhodnutím řeckého soudu svěřeny do výlučné péče matky s tím, že pouze jí příslušelo určit místo bydliště nezletilých dětí. Jestliže je následně určila v Německu, je třeba považovat přemístění dětí do jiného členského státu za zákonné. Na tom nemohlo nic změnit ani následné rozhodnutí řeckých soudů, které vydaly rozhodnutí podle čl. 11 odst. 8 a čl. 42 nařízení Brusel II bis, které specificky jen mezi členskými státy EU přiznává „poslední slovo“ státu, v němž měly děti svůj obvyklý pobyt bezprostředně před svým protiprávním přemístěním či zadržením. Soud toto rozhodnutí ponechává stranou, neboť k jeho vydání chyběl klíčový předpoklad, a sice protiprávnost přemístění, jež nastává právě v důsledku porušení práva péče o dítě svědčící opuštěnému rodiči. Byť vymezení práva péče o dítě podle původního rozhodnutí řeckého soudu naplňovalo standard požadovaný Haagskou úmluvou, nelze automaticky předpokládat, že by se tak stalo i v případě obdobného rozhodnutí českého soudu. Judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu vychází z toho, že určení místa bydliště je významnou záležitostí, na níž se rodiče musí primárně shodnout (§ 877 o. z.). Samotné svěření do výlučné péče podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2025 tak nevylučuje druhého rodiče z rozhodování o místu bydliště dítěte, zvláště má-li být přemístěno do zahraničí. Uvedené bude zvýrazněno i právní úpravou účinnou od 1. 1. 2026, která výslovně stanoví, že rodičovská odpovědnost zahrnuje, mimo jiné, povinnosti a práva rodičů spočívající v určení místa bydliště dítěte [§ 858 odst. 1 písm. e) o. z.], zatímco o povinnosti a právu péče o dítě pojednává v § 858 odst. 1 písm. a) o. z.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Poté, co se E. B., německá státní příslušnice, a stěžovatel rozhodli rozvést, rozhodl jednočlenný prvoinstanční soud na Rhodu (dále jen „soud prvního stupně“), kde manželé žili, rozhodnutím č. 590/2013 ze dne 24. 7. 2013 o svěření jejich dvou dětí do péče E. B. a rozvržení styku stěžovatele s dětmi, když E. B. poskytla ujištění, že zůstane v Řecku. Následný návrh na svěření dětí do péče vzala E. B. zcela zpět ještě před prvním jednáním. Dne 11. 12. 2013 odcestovala E. B. s dětmi k rodičům do Německa, odkud se měla po necelém měsíci vrátit. Namísto toho se však rozhodla trvale usadit i s dětmi v Německu. V září 2014 podal stěžovatel návrh na dočasné svěření dětí do své péče a zrušení rozhodnutí č. 590/2013. Soud jeho návrhu rozhodnutím č. 26/2015 ze dne 14. 1. 2015 vyhověl, neboť dospěl k závěru, že došlo k podstatné změně okolností spočívající v přestěhování E. B. do Německa, čímž bylo stěžovateli fakticky znemožněno udržovat kontakt s dětmi. Rozhodnutí č. 26/2015 bylo doručeno E. B. do Německa a stěžovatel získal osvědčení o jeho vykonatelnosti ve smyslu čl. 39 a čl. 42 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel II bis“). Rozhodnutím č. 51/2017 soud prvního stupně zamítl návrh stěžovatele ze dne 29. 1. 2015 na svěření dětí do jeho výlučné péče s odůvodněním, že obvyklé bydliště dětí se nachází v Německu, a proto jsou k rozhodování o péči příslušné soudy německé. Odvolací soud s odkazem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie odmítl odvolání stěžovatele projednat s tím, že řecké soudy nejsou příslušné. Dospěl k závěru, že v době podání návrhu žily děti v Německu již déle než jeden rok, dobře se začlenily do nového prostředí, navštěvovaly mateřskou školu, navázaly sociální a rodinné vazby, osvojily si německý jazyk apod. Německo proto bylo možno považovat za

jejich obvyklé bydliště ve smyslu čl. 8 nařízení Brusel II bis, a to nezávisle na tom, zda k přestěhování dětí došlo protiprávně. K takovému protiprávnímu přestěhování podle odvolacího soudu nadto nedošlo, neboť E. B. byly děti svěřeny do výlučné péče rozhodnutím č. 590/2013, a mohla tudíž sama určit jejich obvyklé místo bydliště. Odvolací soud dále konstatoval, že rozhodnutí č. 26/2015 nebylo v Německu přímo vykonatelné a že E. B. nikdy nepřijala příslušnost řeckých soudů podle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis. Prorogace příslušnosti by navíc nebyla slučitelná s nejlepším zájmem dětí, které již měly své zázemí v Německu. Dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu potvrdil. Krajský soud v Düsseldorfu rozhodnutím ze dne 27. 11. 2015 určil, že děti zůstanou s matkou v Německu, neboť stěžovatel podal návrh na jejich navrácení až po uplynutí jednoho roku od jejich přestěhování. Stížnost stěžovatele ke Spolkovému ústavnímu soudu byla zamítnuta.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

32. Stěžovatel namítal, že vnitrostátní soudy odmítnutím jeho žádosti o svěření dětí do péče s odůvodněním, že nejsou k takovému rozhodnutí příslušné, porušily jeho právo na respektování rodinného života zaručené čl. 8 Úmluvy, který zní následovně:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

51. Při posouzení, zda bylo odmítnutí svěření dítěte do péče nebo odeprání práva na styk s dítětem odůvodněné ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, musí Soud zkoumat, zda byly důvody pro odmítnutí v kontextu celého případu relevantní a dostatečné. V každé věci této povahy má nepochybně zásadní význam zohlednění nejlepšího zájmu dítěte. Kromě toho je třeba mít na paměti, že vnitrostátní orgány mají výhodu bezprostředního kontaktu se všemi dotčenými osobami. Z těchto úvah vyplývá, že úkolem Soudu není nahrazovat vnitrostátní orgány při výkonu jejich pravomocí v otázkách péče o dítě a styku s dítětem, ale spíše ve světle Úmluvy přezkoumat, zda tyto orgány nepřekročily svůj prostor pro uvážení (viz rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, Sahin proti Německu, č. 30943/96, bod 64; rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, Sommerfeld proti Německu, č. 31871/96, bod 62; rozsudek ze dne 9. 5. 2006, C. proti Finsku, č. 18249/02, bod 52; a rozsudek ze dne 29. 4. 2014, Z. J. proti Litvě, č. 60092/12, bod 96). Za tímto účelem musí Soud zjistit, zda vnitrostátní soudy provedly důkladný přezkum celé rodinné situace a všech relevantních okolností, zejména okolností skutkové, citové, psychologické, materiální a zdravotní povahy, a zda učinily vyvážené a přiměřené posouzení příslušných zájmů jednotlivých osob, přičemž neustále usilovaly o výsledek v souladu s nejlepším zájmem dítěte (viz rozsudek velkého senátu ze dne 6. 7. 2010, Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, č. 41615/07, bod 139, a rozsudek ze dne 1. 8. 2013, Antonyuk proti Rusku, č. 47721/10, bod 134).

52. Prostor pro uvážení, který má být přiznán příslušným vnitrostátním orgánům, se liší podle povahy projednávaných otázek a významu dotčených zájmů. Soud uznal, že orgány mají zejména při rozhodování o svěřeni dítěte do péče široký prostor pro uvážení. Přísnější přezkum je však nezbytný u všech dalších omezení, například omezení práva rodičů na styk s dítětem, nebo v případě právních záruk, jejichž cílem je zajistit účinnou ochranu práva rodičů a dětí na respektování rodinného života. Omezení totiž nesou riziko, že rodinné vazby mezi malým dítětem a jedním nebo oběma rodiči budou výrazně narušeny (viz rozsudky Sahin proti Německu, cit. výše, bod 65; a Sommerfeld proti Německu, cit. výše, bod 63).

53. Článek 8 vyžaduje, aby vnitrostátní orgány zajistily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy rodičů, přičemž v procesu vyvažování musí být kladen zvláštní důraz na nejlepší zájmy dítěte, které mohou v závislosti na své povaze a závažnosti převážet nad zájmy rodičů. Rodič zejména nemůže mít dle čl. 8 nárok na přijetí takových opatření, která by poškozovala zdraví a vývoj dítěte (viz rozsudky Sahin proti Německu, cit. výše, bod 66; a Sommerfeld proti Německu, cit. výše, bod 64).

54. Soud nemůže uspokojivě posoudit, zda důvody uvedené vnitrostátními soudy byly pro účely čl. 8 odst. 2 „dostatečné“, aniž by současně posoudil, zda byl rozhodovací proces spravedlivý jako celek (viz rozsudky Sahin proti Německu, cit. výše, bod 68; a Sommerfeld proti Německu, cit. výše, bod 66). Ačkoli čl. 8 Úmluvy neobsahuje výslovné procesní požadavky, rozhodovací proces týkající se zásahů do práv chráněných tímto článkem musí být spravedlivý a musí zajistit náležitý respekt k zájmům jím chráněným. Soud proto musí posoudit, zda byl stěžovatel s ohledem na okolnosti případu a význam přijímaného rozhodnutí zapojen do rozhodovacího procesu v rozsahu dostatečném k zajištění nezbytné ochrany jeho zájmů (viz rozsudek Z. J. proti Litvě, cit. výše, bod 100, s dalšími odkazy).

55. Soud připomíná, že oba státy jsou jako členské státy Evropské unie smluvními stranami nařízení Brusel II bis, které se proto v této věci použije. Samotná Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (dále jen „Haagská úmluva“) musí být vykládána a používána v kontextu tohoto nařízení (viz rozsudek ze dne 1. 3. 2016, K. J. proti Polsku, č. 30813/14, bod 58). Jak Soud již dříve rozhodl, je třeba ověřit, že zásada vzájemného uznávání není uplatňována automaticky a mechanicky na úkor základních práv, která, jak zdůraznil i Soudní dvůr EU, musí být v tomto kontextu respektována (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 5. 2016, Avotiņš proti Lotyšsku, č. 17502/07, bod 116).

(b) Aplikace těchto zásad na skutkové okolnosti případu

56. Rozhodnutím ze dne 26. 7. 2019 dovolací soud zamítl návrh stěžovatele na svěřeni dětí do péče z důvodu nedostatku příslušnosti, když dospěl k závěru, že v době podání návrhu měly děti již obvyklé bydliště v Německu, jehož soudy byly proto příslušné k projednání stěžovatelových námitek ... Navzdory argumentům vlády má Soud za to, že rozhodnutí představovalo zásah do stěžovatelova práva na respektování rodinného života, neboť vnitrostátní soudy provedly věcné posouzení otázky, kde mají děti místo obvyklého bydliště, což mělo přímý dopad na stěžovatelův rodinný život, když je vzájemné soužití rodiče a dítěte základním prvkem rodinného života chráněného čl. 8 Úmluvy [viz rozsudek ze dne 2. 5. 2019, Adžić proti Chorvatsku (č. 2), č. 19601/16, bod 79]. Z toho vyplývá, že došlo k zásahu do práv stěžovatele podle čl. 8 Úmluvy.

57. Soud musí posoudit, zda byl tento zásah odůvodněný ve smyslu čl. 8 odst. 2. Připomíná, že jakýkoli zásah do práva na respektování rodinného života představuje porušení tohoto článku, pokud není „v souladu se zákonem“, nesleduje legitimní cíl a nelze jej považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“ [viz rozsudek Adžić proti Chorvatsku (č. 2), cit. výše, bod 80].

58. V první řadě Soud konstatuje, že dotčený zásah byl proveden v souladu se zákonem, konkrétně s ustanovením § 3 občanského soudního řádu, podle něhož mohou řecké civilní soudy rozhodovat, pouze pokud jsou k rozhodování příslušné, ve spojení s čl. 8 nařízení Brusel II bis, dle něhož jsou ve věcech péče o dítě příslušné soudy členského státu, na jehož území má dítě obvyklé bydliště.

59. Soud dále konstatuje, že dovolací soud jednal v souladu s tím, co považoval za sledování legitimního cíle ochrany práv a svobod dětí (viz rozsudek ze dne 7. 7. 2020, Michnea proti Rumunsku, č. 10395/19, bod 43), což je v souladu s ochranou práv a svobod jiných ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

60. Nakonec musí Soud určit, zda byl dotčený zásah „nezbytný v demokratické společnosti“ ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, vykládaného ve světle příslušných mezinárodních textů, a zda při hledání rovnováhy mezi protichůdnými zájmy přikládaly soudy náležitou váhu nejlepším zájmům dítěte, a to v rámci prostoru pro uvážení, který je státům v těchto věcech přiznán (viz bod 59 výše a rozsudek ze dne 18. 6. 2019, Vladimir Ushakov proti Rusku, č. 15122/17, bod 88). Soud přihlédne k odůvodnění rozhodnutí odvolacího a dovolacího soudu ...

61. Soud v této souvislosti poznamenává, že vnitrostátní soudy zkoumaly, zda měly děti obvyklé bydliště v Řecku, a při zohlednění různých skutečností dospěly k závěru, že obvyklé bydliště dětí se nacházelo v Německu. Na základě tohoto zjištění a čl. 8 nařízení Brusel II bis zamítly stěžovatelův návrh pro nedostatek příslušnosti. Dále odmítly námitky stěžovatele, že přestěhování dětí do Německa bylo protiprávní, neboť porušovalo jeho právo na styk s dětmi, a že děti byly svěřeny do péče E. B. na základě jejího údajně nepravdivého ujištění, že zůstane v Řecku. Soudy dále uzavřely, že rozhodnutí č. 26/2015, jímž byly děti svěřeny do péče stěžovateli a které nikdy nebylo vykonáno, nebylo přímo vykonatelné podle čl. 42 nařízení Brusel II bis, jelikož nešlo o rozhodnutí vydané na základě čl. 11 odst. 8 tohoto nařízení. Konečně soudy odmítly i stěžovatelovu námitku, že ze strany E. B. došlo k přijetí příslušnosti řeckých soudů ...

62. Soud posoudí, zda dovolací soud provedl výše uvedený výklad a použití ustanovení nařízení Brusel II bis v souladu s právy stěžovatele zaručenými čl. 8 Úmluvy (viz rozsudek Vladimir Ushakov proti Rusku, cit. výše, bod 92).

(i) Článek 10 nařízení Brusel II bis

63. K první části stěžovatelovy argumentace a k zamítnutí jeho návrhu Soud uvádí, že vnitrostátní soudy zkoumaly, zda porušení stěžovatelova práva na styk s dětmi a údajně nepravdivá ujištění poskytnutá E. B. v řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí č. 590/2013, učinily odebrání nebo zadržení dětí neoprávněným ve smyslu čl. 10 nařízení Brusel II bis, a zda rozhodnutí č. 26/2015, vydané v lednu 2015, ovlivnilo zákonnost zadržení dětí.

64. Vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že ze strany E. B. nedošlo k protiprávnímu odebrání a zadržení dětí, neboť v té době měla E. B. na základě rozhodnutí č. 590/2013 děti svěřené do výlučné péče, a byla tak jedinou osobou oprávněnou rozhodovat o místě jejich bydliště podle čl. 2 odst. 9 nařízení Brusel II bis. Tato skutečnost byla nezávislá na jakémkoli omezení, které mohla způsobit právu stěžovatele na styk s dětmi, jež bylo nutno upravit a přizpůsobit novým okolnostem. Ani kdyby E. B. za účelem získání dětí do dočasné péče skutečně poskytla nepravdivá ujištění, že zůstane v Řecku, což však nebylo prokázáno, nejednalo by se o skutečnost relevantní pro posouzení zákonnosti přestěhování dětí, neboť v každém případě měla výlučnou péči a mohla tak rozhodovat o místě jejich bydliště ...

65. Rozhodnutí č. 26/2015, kterým byly děti svěřeny stěžovateli do péče, nemělo žádný vliv na závěr, že přestěhování dětí bylo zákonné, neboť na území Německa nebylo nikdy vykonáno, zejména ale

proto, že děti měly v době rozhodování obvyklé bydliště v Německu. Vnitrostátní soudy odmítly tvrzení stěžovatele, že rozhodnutí č. 26/2015 bylo v Německu přímo vykonatelné podle čl. 42 nařízení Brusel II bis, a objasnily, že se nejednalo o rozhodnutí o navrácení dětí podle čl. 11 odst. 8 nařízení Brusel II bis a že bylo vydáno před rozhodnutím Okresního soudu v Düsseldorfu o návrhu stěžovatele na navrácení dětí podle Haagské úmluvy, které bylo vydáno v červnu 2015. Dospěly proto k závěru, že se čl. 10 nařízení Brusel II bis nepoužije a že základem pro určení příslušnosti je čl. 8 nařízení Brusel II bis, podle něhož jsou příslušné soudy státu, v němž mají děti své obvyklé bydliště ...

66. Soud připomíná, že pojem „právo péče o dítě“ má v kontextu Haagské úmluvy autonomní význam, neboť musí být použit ve všech smluvních státech a v jednotlivých právních rádech může být definován odlišně (viz rozsudek velkého senátu ze dne 6. 7. 2010, Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, č. 41615/07, body 65-68 a 102). Nad rámec uvedeného je třeba poznamenat, že ačkoli se Haagská úmluva vztahuje v zásadě pouze na porušení práva péče o dítě, z preambule, čl. 1 písm. b) a čl. 21 vyplývá, že chrání také právo na styk s dítětem (tamtéž, bod 104).

67. Soud uznává, že přestěhování E. B. a dětí z Řecka do Německa nepochybně bránilo výkonu práv stěžovatele na styk s dětmi v rozsahu, v jakém mu byla přiznána rozhodnutím č. 590/2013, a učinilo výkon těchto práv fakticky nemožným. Soud však konstatuje, že podle ustanovení § 1518 občanského zákoníku péče o dítě zahrnuje také právo rozhodovat o místě jeho bydliště (viz ... a odlišně viz rozsudek Neulinger a Shuruk, cit. výše, bod 102, v němž bylo dle vnitrostátního práva právo rozhodovat o místě bydliště spojeno s opatrovnictvím, nikoliv s péčí o dítě). Obdobně i dle čl. 2 odst. 9 nařízení Brusel II bis se „právem péče o dítě“ rozumí zejména právo určit místo bydliště dítěte. V době přestěhování byly děti dle rozhodnutí č. 590/2013 svěřeny do výlučné péče E. B., a to bez ohledu na její tvrzení, že zůstane v Řecku, které podle vnitrostátních soudů nebylo prokázáno jako nepravdivé. Soud proto neshledává žádný důvod pro odchýlení se od závěru vnitrostátních soudů, že přestěhování dětí nebylo v době jeho provedení protiprávní. Stejný závěr platí pro stěžovatelovu námitku, že vnitrostátní soudy měly použít čl. 11 odst. 7 nařízení Brusel II bis, neboť ten je použitelný pouze tehdy, došlo-li k neoprávněnému odebrání a zadržení dětí.

68. Soud nemá důvod odchýlit se ani od závěru vnitrostátních soudů, že rozhodnutí č. 26/2015 nebylo v Německu přímo vykonatelné. Z textu čl. 42 nařízení Brusel II bis jasně vyplývá, že se vztahuje na rozhodnutí o navrácení dítěte podle čl. 11 odst. 8 tohoto nařízení, tj. na „následné rozhodnutí nařizující navrácení dítěte, které vydal soud příslušným podle tohoto nařízení“. Zmíněné rozhodnutí však nebylo rozhodnutím podle čl. 11 odst. 8 nařízení Brusel II bis. Osvědčení podle čl. 42 nařízení Brusel II bis bylo vystavené k rozhodnutí č. 26/2015, přestože nebyly splněny podmínky pro jeho vystavení. Dle Soudu se zejména rozhodnutí netýkalo navrácení dětí, ale péče o ně, bylo vydáno soudem, který podle později vydaných rozhodnutí vnitrostátních soudů nebyl příslušný, neboť děti měly obvyklé bydliště v Německu, a nejednalo se o „následné rozhodnutí“, neboť bylo vydáno před rozhodnutím německých soudů o navrácení dětí. Soud proto sdílí závěr vnitrostátních soudů, že rozhodnutí č. 26/2015 nebylo přímo vykonatelné podle čl. 42 nařízení Brusel II bis, a to i přesto, že vnitrostátní orgány vydaly příslušné osvědčení.

69. S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k závěru, že se vnitrostátní soudy při výkladu relevantních ustanovení čl. 2 odst. 9, čl. 10, čl. 11 odst. 7 a 8 a čl. 42 nařízení Brusel II bis, viz výše, zcela vypořádaly s námitkami stěžovatele a že jimi provedený výklad uvedených ustanovení není svévolný ani zjevně nepřiměřený. Vnitrostátní soudy naopak zohlednily všechny stěžovatelovy argumenty, výklad příslušných ustanovení podaný Soudním dvorem EU, preambuli nařízení Brusel II bis, Haagskou úmluvu a účel příslušných ustanovení a uzavřely, že podmínky pro použití čl. 10 nařízení Brusel II bis v této věci splněny nebyly.

(ii) K otázce Německa jako obvyklého bydliště

70. Soud připomíná, že řešení interpretačních problémů vnitrostátní právní úpravy je především úlohou vnitrostátních orgánů, zejména soudů. To platí i tehdy, odkazuje-li vnitrostátní právo na pravidla obecného mezinárodního práva nebo mezinárodní dohody. Úloha Soudu je omezena na zjištění, zda jsou tato pravidla použitelná a zda je jejich výklad v souladu s Úmluvou (viz rozsudek velkého senátu ze dne 18. 2. 1999, Waite a Kennedy proti Německu, č. 26083/94, bod 54). V této souvislosti Soud dodává, že nařízení Brusel II bis ani Haagská úmluva neposkytují přesnou definici pojmu „obvyklé bydliště dítěte“ a neobsahují ani pokyny k tomu, jaká kritéria mají být k určení obvyklého bydliště dítěte použita. Soudní dvůr EU opakovaně judikoval, že tento pojem je autonomním pojmem práva Evropské unie, který je třeba vykládat v kontextu ustanovení, jež na něj odkazují, a s ohledem na cíle nařízení Brusel II bis, zejména pak na cíl vyjádřený v bodě 12 preambule, dle kterého jsou pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost (rozsudek ze dne 2. 4. 2009, A., C-523/07, bod 31, 34 a 35; rozsudek ze dne 22. 12. 2010, Mercredi, C-497/10, bod 44-46; rozsudek ze dne 9. 10. 2014, C., C-376/14, bod 50; a rozsudek ze dne 8. 6. 2017, O. L., C-111/17, bod 40). Soudní dvůr EU dále rozhodl, že pro účely nařízení Brusel II bis se za bydliště dítěte považuje místo, které je fakticky středobodem života dítěte (rozsudek ze dne 28. 6. 2018, H. R., C-512/17, bod 42).

71. Soud dospěl k závěru, že v posuzovaném případě vnitrostátní soudy při použití čl. 8 nařízení Brusel II bis přihlédly k celé řadě skutečností, na jejichž základě dospěly k závěru, že děti měly obvyklé bydliště v Německu, zejména, že E. B. oznámila místním orgánům a německé pojišťovně, že trvalé bydliště dětí je v Německu; že E. B. nastoupila do zaměstnání a obě děti začaly navštěvovat mateřskou školu, kam se poměrně dobře začlenily; vytvořily si vazby s učiteli, ostatními dětmi svého věku a širší rodinou a přáteli E. B.; měly německou státní příslušnost a byly schopny mluvit německy, neboť byla jejich matka primárním pečovatelem i v době, kdy žily v Řecku; a obecně si děti v průběhu jednoho roku od přestěhování do podání návrhu stěžovatele zvykly na nové prostředí, navázaly dobré vztahy s rodinou a přáteli, chodily do školy a rozvinuly znalost německého jazyka. Vnitrostátní soudy dále uvedly, že tvrzení stěžovatele, že přestěhování dětí bylo protiprávní, nemá žádný vliv na určení jejich obvyklého bydliště, které bylo posuzováno na základě výše uvedených skutečností vymezených v judikatuře Soudního dvora EU ...

72. Z odůvodnění rozhodnutí vyplývá, že vnitrostátní soudy důkladně posoudily všechny relevantní skutečnosti a podrobně vypořádaly všechny námitky stěžovatele. Zohlednily a odkázaly na judikaturu Soudního dvora EU týkající se skutečností svědčících o obvyklém bydlišti dětí. Při aplikaci příslušných zásad přihlédly k rozdílům mezi skutkovými okolnostmi věci projednávaných Soudním dvorem EU a nyní posuzovanou věcí (odlišně viz rozsudek Michnea, cit. výše, bod 49).

73. Stěžovatel neuvedl žádnou konkrétní skutečnost, která by nasvědčovala, že obvyklé bydliště dětí bylo v Řecku, s výjimkou tvrzení, že doba jednoho roku, po kterou děti žily v Německu, byla kratší než doba, kterou strávily v Řecku. Taková námitka však nemůže dle názoru Soudu převážit pečlivé posouzení všech skutečností nasvědčujících tomu, že se děti dobře začlenily do nového prostředí, které se stalo středobodem jejich života, provedené soudy v souladu s rozhodovací praxí Soudního dvora EU a s nejlepšími zájmy dětí. Dále je třeba poznamenat, že vnitrostátní soudy provedly posouzení, zda si děti na život v Německu zvykly, nezávisle na posouzení německých soudů, které již v době projednávání stěžovatelova odvolání rozhodly o zamítnutí stěžovatelova návrhu na navrácení dětí do Řecka podle čl. 12 Haagské úmluvy ...

(iii) K prorogaci příslušnosti vnitrostátních soudů

74. Poslední část stížnosti se týkala zamítnutí návrhu stěžovatele na projednání věci na základě čl. 12 nařízení Brusel II bis, který upravuje prorogaci příslušnosti soudu. Podle tohoto ustanovení jsou soudy členského státu příslušné k rozhodnutí ve věcech rodičovské odpovědnosti v případě, že dítě

má silný vztah k tomuto členskému státu a že všechny strany v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly, a pokud je to v zájmu dítěte. Vnitrostátní soudy se touto námitkou důkladně zabývaly a dospěly k závěru, že E. B. výslovně ani implicitně nepřijala příslušnost řeckých soudů, a čl. 12 se tak v projednávané věci nepoužije. E. B. podala návrh na svěření dětí do péče v listopadu 2013, tedy před přestěhováním do Německa, a následně jej vzala zpět. V řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí č. 26/2015, se navíc právník E. B. dostavil na první jednání pouze za účelem podání žádosti o odročení, což nelze považovat za jednoznačné přijetí příslušnosti; na následném jednání vznesl námitku nedostatku příslušnosti řeckých soudů. Odvolací soud s odkazem na judikaturu Soudního dvora EU uzavřel, že pravidla týkající se prorogace příslušnosti dle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis se vztahují pouze na soubor řízení, pro která byla příslušnost přijata, na žádná další řízení se nevztahují. Nad uvedené dospěl k závěru, že k prorogaci příslušnosti musí dojít vždy v zájmu dítěte a toto kritérium v projednávané věci naplněno nebylo, neboť děti již tři a půl roku žily v Německu a vedení řízení ve státě jiném než ve státě jejich obvyklého bydliště by znamenalo přehlédnutí zásady blízkosti ve vztahu k nejlepšímu zájmu dítěte ...

75. Soud uzavírá, že vnitrostátní soud pečlivě zvážil námitky stěžovatele a zkoumal veškeré relevantní skutečnosti, než dospěl k závěru, že E. B. nikdy nepřijala příslušnost řeckých soudů pro tento soubor řízení a že prorogace příslušnosti by byla v každém případě v rozporu s nejlepším zájmem dětí, opřel se o judikaturu Soudního dvora EU a podrobně odůvodnil odmítnutí stěžovatelových námitek. S ohledem na uvedené je Soud přesvědčen, že posouzení a výklad příslušných ustanovení vnitrostátními soudy nebylo svévolné a bylo v souladu s nejlepšími zájmy dětí.

(iv) Závěr

76. Na základě výše uvedeného došlo k zásahu do stěžovatelova práva na respektování rodinného života, a proto musí být námitka vlády týkající se nedostatku postavení oběti zamítnuta. Řecké soudy věc přezkoumaly a vydaly rozhodnutí, která věnovala zvláštní pozornost zásadě přednosti zájmů dětí, které se podle všeho velmi dobře začlenily do nového prostředí (odlišně viz rozsudek Neulinger a Shuruk, cit. výše, body 145–151). Tato rozhodnutí se nejeví jako svévolná. Soud proto neshledal žádný rozumný důvod pro odchýlení se od závěrů vnitrostátních soudů.

77. Soud uzavírá, s ohledem na nutnost zohlednit specifické skutkové okolnosti ve věcech týkajících se dětí, že ve světle požadavků nařízení Brusel II bis nepředstavuje právní posouzení věci řeckými soudy porušení čl. 8 Úmluvy, neboť bylo přiměřené sledovanému legitimnímu cíli.

78. Soud proto zamítá námitku vlády týkající se nedostatku postavení oběti na straně stěžovatele a uzavírá, že k porušení čl. 8 Úmluvy nedošlo.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ:

1. *Spojuje s meritem věci a zamítá* předběžnou námitku vlády o nedostatku postavení oběti stěžovatele;
2. *Prohlašuje* stížnost za přípustnou;
3. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

(Zpracovala: Mgr. Tereza Zindulková)